

Gemeente Den Haag

Retouradres: Postbus 12 600, 2500 DJ Den Haag

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. A.Th.B. Bijleveld-Schouten
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Uw brief van
16 maart 2010
Uw kenmerk
BPR2010/u51658
Ons kenmerk
PBS/2010.39
Doorkiesnummer
070 - 3533184
E-mailadres

Aantal bijlagen

Datum
22 maart 2010

Onderwerp

Kamervragen PVV over vermeende onregelmatigheden
stembusgang bij gemeenteraadsverkiezingen

Zeer geachte mevrouw Bijleveld,

In antwoord op uw verzoek om aan u informatie te leveren in verband met beantwoording van Kamervragen van de leden Fritsma en Brinkman (PVV) over vermeende onregelmatigheden bij de stembusgang in deze gemeente, berichten wij u het volgende.

Het betreft een viertal filmpjes die zijn gemaakt op een drietal stembureaus in de gemeente Den Haag. Het gaat hierbij om de volgende stembureaus

- stembureau 527, De Schildershoek, Jacob Catsstraat 325;
- stembureau 539, Buurthuis Boerenplein, Mandelaplein 1 en
- stembureau 351, Koningin Beatrixschool, Saenredamstraat 4.

Deze filmpjes zijn onder meer te vinden op de site van de PVV en op YouTube.

De filmpjes op stembureau 351 zijn gemaakt door iemand die zich uitgaf als een medewerker van de Kiesraad. De voorzitter van het stembureau heeft op dat moment adequaat gehandeld door de Dienst Publieksservice in te lichten en deze actie is ook in het proces-verbaal vermeld. De Kiesraad is hierover op 3 maart telefonisch ingelicht.

Filmpjes

Op de filmpjes worden de volgende situaties getoond.

Filmpje 1 (Stembureau 527, De Schildershoek, Jacob Catsstraat 325)

Op dit filmpje staat een vrouw in een rode jas buiten de stemhokjes en zij onderhoudt zich kennelijk met kiezers die in het stemhokje staan. Een mannelijke kiezer komt uit het stemhokje; praat met de eerdergenoemde vrouw en gebaart met een opgevouwen stembiljet in de hand in de richting van de stembus. Vervolgens gaat de man naar de tafel van het stembureau en vraagt kennelijk hoe het biljet gevouwen moet worden.

Inlichtingen bij

Drs P.J. Koes / R.J. van der Velde

Postadres: Postbus 12 600, 2500 DJ Den Haag
Bezoekadres: Spui 70, Den Haag
Internetadres: www.denhaag.nl

Telefoon: 070 - 353 31 84
Fax: 070 - 353 2782

Een andere vrouw (in een zwarte jas) komt nu ook uit een ander stemhokje en ook zij houdt het stembiljet half open. De vrouw in de zwarte jas staat aan de vrouw in de rode jas toe dat zij haar het stembiljet uit handen neemt, dat zij het voor haar vouwt en in de stembus doet.

Filmpje 2 (Stembureau 539, Buurthuis Boerenplein, Mandelaplein 1)

Het begin van dit filmpje is vrij onoverzichtelijk. Wél is te zien dat een kiezer (waarschijnlijk met een (korte) wandelstok) uit het stemhokje komt en direct een naastgelegen stemhokje binnengaat. In dit stemhokje staat een vrouw; het is niet te zien of dit al dan niet op verzoek van deze vrouw is.

De man staat vervolgens in het stemhokje met de vrouw te praten. Hierna verlaat de man het stemhokje van de vrouw en doet zélf zijn eigen stembiljet in de stembus. Daarna verlaat ook de vrouw het stemhokje, maar er is niét te zien of de vrouw het stembiljet in de bus stopt (of niet).

Filmpje 3 (Stembureau 351, Koningin Beatrixschool, Saenredamstraat 4)

Op dit filmpje is te zien dat een lid van het stembureau zich in het stemhokje bij een kiezer bevindt; kennelijk verleent dit stembureau bijstand aan een kiezer. Het is niet te zien of dit al dan niet op verzoek van deze kiezer is.

Filmpje 4 (Stembureau 351, Koningin Beatrixschool, Saenredamstraat 4)

Een kiezer, het is niet geheel duidelijk waar deze vandaan komt, loopt met een stembiljet naar twee andere kiezers. Niet duidelijk is of het stembiljet al dan niet is ingevuld. Één van deze twee andere kiezers heeft ook al een stembiljet in de hand.

Deze laatste kiezer geeft het stembiljet af aan de eerder genoemde kiezer; deze loopt met twee stembiljetten richting stembus. Op het filmpje is niet te zien of deze biljetten ook daadwerkelijk in de stembus gedaan worden.

Ervaringen stembureauleden

Naar aanleiding van deze filmpjes is er op 11 maart jl. contact gezocht met aan een aantal betrokken voorzitters en stembureauleden van het stembureau 351.

De plaatsvervangend voorzitter van de ochtendzitting heeft verklaard dat tijdens haar zittingsperiode er geen filmopnamen gemaakt zijn. Zij heeft aangegeven dat volgens haar de gang van zaken op het stembureau – voor zover zij daarvoor verantwoordelijk was – goed verlopen is. Wel hebben een aantal allochtone kiezers aan het stembureau vragen gesteld hoe een stembiljet ingevuld moest worden. Deze kiezers zijn naar een stembureau lid verwezen dat toezicht hield op de stemhokjes. Er is niet door haar waargenomen of er meerdere personen tegelijk in een stemhokje gingen, maar daarvoor was het soms ook te druk.

Een ander lid van de ochtendzitting heeft verklaard dat het soms erg druk was op het betreffende stembureau. Een stembureau lid hield toezicht bij de stemhokjes en beantwoordde vragen van kiezers en daar waar nodig werden kiezers gecorrigeerd als men met meerdere personen in een stemhokje wilde gaan. Ook dit stembureau lid heeft verklaard dat er tijdens hun zittingsperiode geen filmopnamen zijn gemaakt.

De voorzitter van de middag- en avondzitting heeft aangegeven dat het op sommige momenten erg druk was op het stembureau. Hij meldde dat er inderdaad iemand is geweest die filmopnamen heeft gemaakt. Die persoon heeft desgevraagd gezegd hij van de Kiesraad zou zijn, maar wilde zich niet als zodanig legitimeren. Hem is verzocht de opnamen te staken en er is door het stembureau bedreigd met politie.

Tijdens de middag en avond is er opgetreden tegen kiezers die met meerdere personen in het stemhokje wilden gaan, maar het is niet altijd gelukt om kiezers hiervan te weerhouden. Dat had ook met de drukte te maken.

De voorzitter van de middag- en avondzitting heeft verder aangegeven dat hij aan allochtone kiezers gevraagd heeft of zij wisten hoe zij hun stem moesten uitbrengen. Indien dat niet het geval was, werden zij verwezen naar de uitvergroete kandidatenlijst (met instructie) die in het stemlokaal aanwezig was. Men liep er dan met het stembiljet heen om te kijken. Ook was er tijdens de middag en de avond een stembureaulid dat toezicht hield op de stemhokjes en zo nodig corrigerend optrad.

Een ander lid van de middag- en avondzitting heeft aangegeven dat kiezers die met meerdere personen het stemhokje in wilden gaan, daarop aangesproken zijn. Ook hij meldde dat het op enig moment erg druk in het stemlokaal was en dat er inderdaad op het stembureau gefilmd is door iemand die zich uitgaf voor een medewerker van de Kiesraad.

Conclusies op basis filmpjes

De getoonde situaties spelen zich grotendeels buiten het stemhokje af en veelal in het zicht van het stembureau en met kennelijke instemming van de betreffende kiezers.

Er kan niét met zekerheid worden herleid of de kiezer (in filmpje 3) al dan niet een verzoek tot bijstand heeft gedaan en daarom kan er dus evenmin op voorhand vanuit gegaan worden dat hier sprake zou zijn van een situatie die strijdig is met de letter van de Kieswet. Bovendien menen wij dat de houding van de betreffende kiezer in de richting van stembureauleden er op kan duiden dat er wél een verzoek tot het verlenen van bijstand is gedaan.

Soms is evenmin duidelijk (filmpje 4) of de in beeld zijnde stembiljetten uiteindelijk ook daadwerkelijk in de stembus zijn gedaan.

In filmpje 2 zou mogelijk vooraf (en dus buiten beeld) door de vrouw aan het stembureau gevraagd zijn of zij zich zou mogen laten bijstaan; dat is op de beelden niét te zien. Wanneer zo'n verzoek niét is gedaan, had (de voorzitter van) het stembureau in dit geval moeten ingrijpen.

Motivatie om geen onderzoek te doen

Het is inderdaad juist dat er geen onderzoek naar deze vermeende onregelmatigheden zal plaatsvinden. Allereerst wijzen wij u er op dat in de gecombineerde zitting van het hoofd- en centraal stembureau van 5 maart jl. door geen enkele kiezer enig bezwaar, noch tegen de gang van zaken op 3 maart jl., noch tegen het vaststellen van de uitslag, is ingediend.

Daarnaast wijzen wij u er op dat in het verlengde hiervan zowel de commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven en als de gemeenteraad (in oude samenstelling) geen aanleiding zagen bij de gang van zaken rond de verkiezingen vraagtekens te stellen. De geloofsbrieven zijn zonder één enkele opmerking goedgekeurd.

Dit sterkt ons in onze mening dat de stembureauleden adequaat gehandeld hebben, met daarbij nogmaals het voorbehoud, dat wanneer in de situatie in filmpje 2 niét vooraf om bijstand is gevraagd, de voorzitter in dit geval had moeten ingrijpen.

Daarnaast gaat het hier hoogstwaarschijnlijk om een incidenteel en geïsoleerd geval. Wij hebben geen andere meldingen ontvangen; die blijken evenmin uit de processen-verbaal. Sterker nog: een aantal malen is melding gemaakt in het proces-verbaal dat naar de mening van kiezers het stembureau juist te streng optrad, door niet toe te staan dat er zich twee personen in een stemhokje bevonden

In alle trainingen zijn de stembureauleden er steeds op gewezen dat met het toestaan van het verlenen van bijstand uiterst zorgvuldig omgegaan moest worden. Ook is hen voorgehouden dat het wenselijk is in eerste instantie deze bijstand door andere kiezers te laten verlenen en alleen als het niet anders kan, zélf door een lid van het stembureau bijstand aan een kiezer te verlenen. Daarbij is ook het advies gegeven dit steeds afwisselend door verschillende stembureauleden te laten doen.

Dit alles én het gegeven dat de verschillen in de uitslag en bij de (rest)zetelberekening evenmin een reden zou zijn om maatregelen te nemen, zijn voor ons voldoende aanleiding geweest om te besluiten géén onderzoek te laten plaatsvinden.

Wij nemen aan dat wij u hiermee voldoende hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Het college van burgemeester en wethouders,
de secretaris,

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom.

mw. A.W.H. Bertram

J.J. van Aartsen